

سوال نمبر 1

وارث شاہ دی پیر نوں "پنجاب دا آساٹیکلو
پیٹ یا کیوں آکھیا جاندا اے ویروا کرو۔

وارث شاہ پنجاب دا بڑا مشہور تے لائٹنی شاعر
اے۔ ایہدی کتاب پیر نوں ادبیات عالیہ وچ شمار
کیتا جاندا اے۔ وارث شاہ دی پیر نوں "دیوان پنجاب"
تے "پنجاب دا آساٹیکلو پیٹ یا" آکھیا جاندا اے۔
"پیر" نوں "منی ایچ آف پنجاب" آکھنا وی غلط
نئیں ہووے گا کیوں جے وارث شاہ نے پنجاب دی
تاریخ دا ہر پہلو ایہدی وچ محفوظ کر جھڈیا اے۔

پیر آساٹیکلو پیٹ یا آف پنجاب :

آساٹیکلو

پیٹ یا ایسی کتاب نوں آکھیا جاندا ہے جسہدی وچ
کسی خاص ملک تے تہذیب بارے برگل انجی
ترتیب نال تحریر کر کے محفوظ کیتی گئی ہووے۔ وارث
شاہ نے "پیر" وچ پنجاب دی تہذیب و ثقافت
دا ہر پہلو بیان کر کے ایس نوں اعلیٰ شایکار
بادیتا اے۔ **حسین شاہ پیر** بارے کہندے نیں :

"اب نہ کرے تے پنجاب اپنی ہر شکل گوا
دیوے تے پیر نیج رہوے تے پیر دی
گووہیہ کے پنجاب دی ہر شکل آسن روپ
وچ اساری جاسکدی اے جیہڑا پنجاب

|| دا اصل روپ اے۔“

ہیر وارث شاہ دی یاقی قصیاں وچ اچھپتا:

وارث شاہ

ہیر نوں مکھن وائے لیلے شاعر شیش سن۔ انہاں توں پہلاں
کئی شاعران نے ہیر دا قصہ نظم کیتا پر وارث شاہ اپنے
منفرد انداز بیان پاروں نمایاں ہوئے۔ وارث شاہ
نے قصہ ہیر بارے آکھیا اے :

ے نال عجب بہار دے شعر کر کے، رانجھے ہیر دا میل ملا ٹی جی
پاراں نال مجالساں وچ بہرے کے، مزہ ہیر دے
عشق دا پائے جی

وارث شاہ نے پاراں دی فرمائش اتے ہیر دا
قصہ لکھیا۔ "ہیر" لکھ کے وارث شاہ نے نہ صرف ہیر نوں
اندا شہکار بنا دیتا بلکہ ایس دی بدولت آپ وی رہندی
دنیا تیکر امر سو گیا۔ وارث نے فریاد وانگوں ہزار تیریاں
کر کے گلاب دے پھل ہار سجرا قصہ تخلیق کیتا تے
گلاب دا علم جوڑ کے ہمیشہ لئی محفوظ رکھ دیا۔

ے حکم من کے سبناں پیاریاں دا، قصہ عجب بہار دا جوڑا اے
ققرہ جوڑ کے خوب درست کیتا، نواں پھل گلاب
دا توڑ پائے

ہیر دا مڈھ:

وارث شاہ نے رواں ج دے مطابق

پیر دامدھڑب تھالی دی ہمد ما نعت رسول مقبول ،
منزقیت پیران پیرتے مداح بابا فرید تون بنھیا اے ۔
پیر وچ مدد باری تھالی دی ونگی درج ذیل اے :

سے اول مدد خدا دا ورد کیجیے ، عشق کیتا سو جگ دا
مول میاں
پہلوں آپ ہی رب نے عشق کیتا ، معشوق ہے
نبی رسولؐ میاں

پنجاب دی تہذیب و ثقافت دی نمائندگی :

وارث
شاہ نے ایل پتہ وچ پنجاب دی تہذیب و ثقافت بیان
کر کے پیر دا وفد شروع کیتا ۔ انہاں نے رانجھاتے رانجھا
قوم دے لوکاں راہیں پنجاب دے رہیں سہیں تے نوجوان
نال دی شان و شوکت نوں بیان کرن دے نال نال
پنجاب دے لوکاں دی خوشحالی دا ذکر وی کیتا اے ۔ وارث
شاہ نے مبالغہ آرائی دی حرکت پنجاب دی تعریف کردیاں ہویاں
ایل دے علاقے تحت ہزارے نوں بہشت دا اٹل اوی آکھ گئے ہیں ۔

سے وائے ، کوکلے ، مندرے ، فچھ لنگی ، توان ٹھاٹھ تے
ٹھاٹھ پڑھایا اے
کہی صنت ہزارے دی آکھ سکھاں ، گویا بہشت
زمین تے آیا اے

وارث شاہ نے لوکاں دی مہج سویر دی مصروفیات
دی منظر نگاری ایساں کیتی اے جیہدی دوجی مثال
پورے پنجابی ادب و سچ نیشن لہدی ۔

سے چٹری چو ہلدی مال جان ٹرے پاندھی، پٹیاں
دوڑکھ دے وچ مدھانیاں نیں
ہوئی ہبج صادق جدوں آن روشن، تروں
لالیاں قوب پچھلاناں نیں

عورتاں دے حقوق دی نمائندگی

"ہیر" وچ ہیردا کردار

پنجاب دی عورتاں دے حق دی آواز سی۔ ہیر دے
زبردستی ویاہ تے احتجاج توں ایس گل دا پتہ لگدا اے
کہ اوس ویلے دے پنجاب وچ جائیداد داں دی سبب سنبھل
یاروں کڑیاں نوں انہاں دی مرفی دے خلاف ویاہ تاجاندا
سی۔ کڑی تے منڈے دی مرفی دادرسی اسلام وچ وی موجود
اے۔ ہیر نے ایس دے خلاف آواز بلند کیتی۔ ایس لئی
ہیر نوں عورتاں کے حقوق دی نمائندہ آکھنا غلط نہیں
ہو دے گا۔

سے وے رانجھا واہ میں لاکھلی، ساڈے بس تھیں
گل بے وس ہوئی
قاضی مایاں طالبان بھو توری، میتڈی تینڈری
دوستی بس ہوئی

ہیر دی ایس رواج دے خلاف ثابت قدمی درج ذیل
ونگی توں واقع ہوندی اے۔

عز وارش شاہ نہ مرال رنجھیرے توں، بھاویں باپ
دے یاپ واپا پ آوے

"ہیر" پنجاب دے چوندے جاگدے کردار دی تمائندہ :

وارث شاہ نے ہیر وچ جیہڑے کردار بیان کیتے ہیں اوہ اوس ویلے دے پنجاب دے چوندے جاگدے کردار سن۔ ہیر، رانجھا، مولوی، ملاح لڈن، سہتی، قاضی، سیدو کھیڑا، اٹھارویں ہندی دے پنجاب دے کردار سن تے آج دے پنجاب وچ دی موجود نہیں تے ہمیشہ موجود رہیں گے۔

قاضی دا کردار اہم سی کیوں تے قاضی منصف دا کردار وی ادا کردا سی تے نکاح وی پڑھاتا سی: قاضی دی شخصیت ایس دنگی تون دا مخ اے۔

عے حضرت قاضی تے پنج سدا سارے بھائییاں زمیں
تون کچھ پوایا اے
وڑھی دے کتے بھوئیں دے بنے وارث، بنجر
زمیں رتھیتے تون آیا اے

ہیرا زہینت رکھن وائے لہنیالی کردار ہر معاشرے وچ موجود ہوندے ہیں۔ وارث شاہ نے ہیر وچ ایس تون رٹے فو بصورت اندازتال بیان کیتا اے۔

عے وارث شاہ میاں ویکھو تنگ لنگی، شیطان دی قلد
جگاؤندی اے

ملاح لڈن دے کردار ایس وارث شاہ اوس ویلے دے پنجاب دے لوکاں دی خود پرستی تے لوبھ لالچ

نوں بیان کر دے نیں - لڈن چیسے دا پتر سی - اولہوں
کسے دے ترلیاں ، واسطیاں ، جذبات دی کوئی پرواہ
نہی سی ۔

سے پیسے کھول کے ہتھوں دھریں میرے گودی چائیکے پار
لگاؤ نا ہاں
آتے ڈھکیا منت سے کن کھائیں چاہیڑیوں
زمین تے مارتا ہاں

سیاسی حالات:

اٹھارویں صدی دے پنجاب دے سیاسی
حالات بڑے خراب سن - ۱۱۷۵۶ وچ اورنگزیب عالمگیر دی
وفات توں بعد احمد شاہ ابدالی تے نادر شاہ درانی دے
جھلیاں ، سکھان ویاں سازشاں تے سلطان دیاں آپسی
خانہ جنگیوں پاروں پنجاب جنگ دامیان بن گیا - وارث شاہ
نے پنجاب دے پراسشوب سیاسی حالات ، انٹوزی ، کوہ کھج
تے زوال پذیر ، نوں فنکاری نال ویکھیا تے بیان کہتا -

حکیم پیا ملک دے وچ سی بڑا رولا ، ہراک دے ہتھ
تلوار ہوئی

حکیم سارے ملک خراب پنجاب وچوں ، سانوں
وڈا افسوس تصور دارے

اخلاقی قدراں دا زوال:

سیاسی تے معاشرتی

زوال دے نال پنجاب اخلاقی قدراں دے زوال دا شکار دی
سی جس پاروں وارث شاہ نے انہاں قدراں نوں
دوبارہ زندہ کرن دا آہر کیتا۔ پیر و سچ تھاؤں
تھایش اعلیٰ اخلاقی قدراں دی تعلیمات دا ذکر اے۔

عز و ارث شاہ اوہ سدای جیوندے پن، جینہیاں
کیتیاں تیک مائیاں نیں

عز صلح کیتیاں فتح وے ہتھ آوے، مکر خبیگ تے
مول نہ کسے تھی

اندر و بیان :

وارث شاہ نے منفرد انداز و بیان،
اسلوب دے زبان دے استعمال پاروں پیر نوں
انگلا شلیکار بنا دتا اے تے آپ وی ایس پاروں رہندی
دنیا تیکر امر ہو گیا۔ ایہہ ای وجہ اے کہ پیر اڑھائی
سو سال گزرن دے باوجود اپنی مثال آپ اے۔

مکری گل :

وارث شاہ بڑا مشہور اتے ہر من بھاؤنا
شاعر اے۔ انہاں دی پیر اجیہا شلیکار اے جیہدی
جکا چونہ اڑھائی سو ورے گزرن دے باوجود گھٹ
نیش ہوئی۔ ہر پنجابی تے غیر پنجابی پڑھن و اے نے
ایس قہر نوں تے پنجاب دے لوکاں نوں سراپا
اے۔